

Nr 754

Av herr **Boo**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående anslag för en dyrortsundersökning m. m.*

I proposition nr 54 föreslås att en ny dyrortsmätning, en s. k. prisgeografisk undersökning, skall genomföras. Avsikten är att få fram ett underlag för en revision av den gällande lönegrupperingen. Propositionen innehåller en redovisning av de principer som skall gälla vid undersökningens genomförande. Undersökningen beräknas kosta ca 2,5 milj. kr. Enligt min mening kan propositionen inte godtagas. Sammanfattningsvis kan den sägas utgöra en redovisning av att det i praktiken inte går att mäta en viss standard i priser, främst emedan begreppet standard är i hög grad relativt och endast en viss del av det man hypotetiskt innefattar i begreppet är prisstatistiskt mätbar.

I remissyttrandena har gjorts starkt kritiska uttalanden gentemot den utredning som i huvudsak lagts till grund för propositionen. En del instanser har sålunda avstyrkt att undersökningen genomförs, andra har i allmänna, om ock ej direkt avstyrkande, ordalag ifrågasatt värdet av undersökningen och om det föreligger ett behov av den. Vissa remissinstanser har uppenbarligen tillstyrkt att undersökningen genomföres, emedan den ansetts nödvändig som ett led i lönegrupperingens avskaffande. Det måste också uppmärksammas att olika avsnitt i undersökningens uppläggning utsatts för synnerligen stark kritik av remissinstanserna.

Hela dyrortsfrågan måste anses ha kommit i ett annat läge till följd av sloandet av skattegrupperingen och av Ortsgrupp 2 inom lönegrupperingen, vilket ägt rum sedan utredningen rörande den prisgeografiska undersökningen tillsattes. Dessa synpunkter har framhållits av statistiska centralbyrån som i sammanhanget framfört kritiska erinringar. Centralbyrån har sålunda framhållit att tveksamhet kan råda om värdet ur statistisk synpunkt av en prisgeografisk undersökning och att undersökningen endast utgör ett av flera underlag för bedömning av olikheterna i levnadsnivån olika orter emellan. Centralbyrån har också framhållit att beräkningarna med nödvändighet måste inrymma betydande osäkerhetsmoment på grund av svårigheten att avgöra en faktors mätbarhet.

Enligt denna uppfattning skulle således en betydande osäkerhet råda även beträffande faktorer som anses statistiskt mätbara. Denna osäkerhet mångfaldigas givetvis om man beaktar de faktorer som inte är statistiskt mätbara. I propositionen har övervägts att inbegripa en sådan faktor som t. ex. kommunal standard. Departementschefen har emellertid inte funnit det möjligt att föreslå några åtgärder för att siffermässigt ge uttryck åt skillnaden i kommunal standard. Detta utgör en belysande illustration till att det inte

är möjligt att statistiskt mäta faktorer som är av stor betydelse för kostnaden för en viss standard ens om standardbegreppet kan definieras nöjaktigt. En sådan definition har inte hittills varit möjlig, och utredningen har — följaktligen — inte ens funnit det möjligt att ange vilka faktorer som inte är mätbara eller dessas relation till de mätbara faktorerna. Härom har konjunkturinstitutet framhållit, att det är mindre tillfredsställande att det inte förekommit någon uttömmande diskussion om skillnader i levnadskostnader som lämnas obeaktade vid den föreslagna undersökningen och att det i avsaknad av en samlad redovisning av de obeaktade faktorerna är vanskligt att bedöma om undersökningen leder till ett resultat som kan läggas till grund för lönegrupperingen.

Det måste uppmärksammas att de icke mätbara faktorerna numera spelar en större roll än tidigare. En prisgeografisk undersökning gäller i stor utsträckning de primära levnadskostnaderna. Vid stigande standard minskas dessas andel av de totala kostnaderna medan kostnaderna för tillgodoseendet av sekundärt betonade behov, som inte kan mätas, både relativt och absolut räknat ökar i omfattning. I detta avseende har kommerskollegium erinrat om att undersökningen kommer att i huvudsak belysa skillnader som enligt erfarenheterna tenderar att bli allt mindre, men icke skillnader som kan ha fått större betydelse. Kollegiet har också erinrat om att undersökningen ej kommer att beakta olikheter i klimatiska förhållanden, i kommunal standard eller i fråga om bristsituationen på bostadsmarknaden och om att lokalt betonade prisskillnader i vissa fall kan vara större än regionala skillnader. Utgångspunkten för utredningen har emellertid varit att erhålla dyrortsområden omfattande större regioner, och undersökningsmetoden har i konsekvens härmed utformats så att man kan förbise skillnader inom regionerna. Jag delar uppfattningen att man inte kan återgå till det lapptäcke som dyrortssystemet en gång utgjort men måste framhålla att detta uppenbarligen medfört ytterligare ett osäkerhetsmoment i undersökningen. Jag hänvisar till de starkt kritiska synpunkter som i detta avseende framförts av delegationen för statistikfrågor.

Den förordade prisgeografiska undersökningen ger inte ett sådant värde i förhållande till kostnaderna att den bör genomföras. I fråga om skillnaden mellan levnadskostnaderna i olika orter kan enligt min mening en prisgeografisk undersökning ge möjlighet till en bättre bedömning, dock inte av den art som förordats i propositionen. Skall en prisgeografisk undersökning kunna läggas till grund för lönegrupperingen, måste den uppenbarligen omfatta hela begreppet levnadsstandard — och en sådan undersökning är som nämnts inte möjlig. Lönesystemet bör inte baseras på undersökningar som innebär att vissa priser jämföres, att andra uppskattas skönsmässigt eller lämnas obeaktade vid sidan av sådana faktorer som är omätbara. Man bör ta konsekvensen av den kostnadsskillnadsutveckling rörande mätbara resp. icke mätbara faktorer som belysts av kommerskollegium och införa ett annat lönesystem på det statliga området i kombination med en aveckling av den nuvarande dyrortsgraderingen.

I ett avseende bör emellertid en prisjämförelse av den art som en prisgeografisk undersökning innebär vara av värde, nämligen då det gäller att utröna s. k. kallortskostnader. Man kan utgå från att två orter, varav den ena är belägen i kallortsområde och den andra i annat område, utvisar en viss levnadskostnadsskillnad även om de icke mätbara standardfaktorerna är helt identiska. De klimatiska förutsättningarna medför nämligen skillnader beträffande kostnader för främst bränsle och bostad, som inte har något samband med hög eller låg standard i avseenden som inte är mätbara.

Kallortskostnaderna bör enligt min mening närmare utrönas så att de i tillbörlig utsträckning kan beaktas vid ändringar i lönesystemet och vid den skattemässiga bedömningen. Dessa spørsmål gäller givetvis de nordliga delarna av landet. Dessa områden karakteriseras också av speciella avståndskostnader. Jag avser härmed icke avståndskostnader som förekommer inom en region utan sådana kostnader som gäller regionen eller landsdelen i dess helhet. Det kan inte bestridas att betydande delar av Norrland har högre levnadskostnader till följd av dylika avståndskostnader. En prisundersökning av detta slag, gällande kallortskostnader och de nämnda avståndskostnaderna, torde bli av långt mindre omfattning än den som förordats i propositionen och lär också kunna genomföras på kortare tid.

Med hänvisning till det anförda hemställas,

att riksdagen vid sin bedömning av proposition nr 54 måtte

a) avslå Kungl. Maj:ts förslag rörande prisgeografisk undersökning, samt

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om prövning och förslag rörande undersökning av kallorts- och avståndskostnader i de norra delarna av landet.

Stockholm den 26 mars 1963

Karl G. H. Boo